

Jak proměnit park

ve spolupráci s veřejností a odborníky

1

příprava
projektu

2

architektonická
soutěž

3

projektová
dokumentace

4

stavba

5

údržba
a rozvoj

nadace
proměny

inspirace z praxe

Postup vychází ze zkušeností Nadace Proměny, jež pomáhá rozvoji městské zeleně a zlepšuje obecné povědomí o architektuře, krajinné tvorbě a vlivu prostředí na člověka. Uvedené principy lze využít při obnově jakéhokoliv veřejného prostoru.

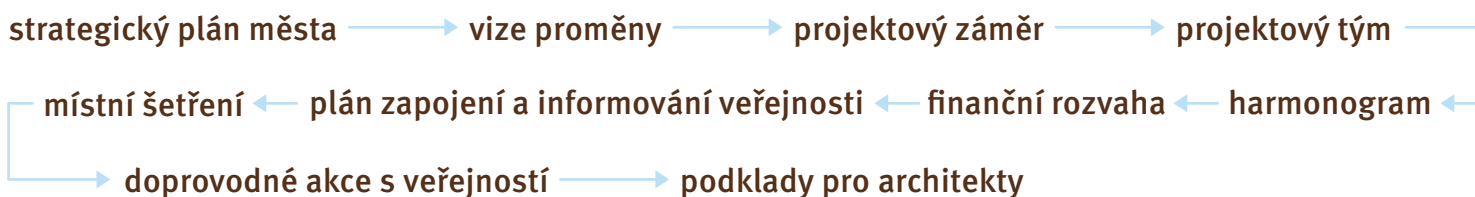
program Parky

Nadace jeho prostřednictvím pomáhá městům obnovovat parkově upravená veřejná prostranství. Projekty se realizují v úzké spolupráci mezi samosprávou, obyvateli města a odbornou veřejností a to při plánování, tvorbě i užívání míst.

1

příprava projektu

Rozhodli jste se koncepčně proměnit část veřejného prostoru vašeho města? Klíčová je důkladná příprava a zapojení veřejnosti.

Prosadte si dostatečný čas na přípravu projektového záměru

Mnohá rozhodnutí, která učiníte na začátku, se projeví až za několik let. Vaši vizi je proto třeba rozvíjet v dlouhodobých souvislostech. Čím pečlivěji vše zvážíte a čím více zapojíte lidi, kterých se projekt týká, tím lépe ošetříte funkčnost i udržitelnost zájmového území.

6-12

měsíců, podle potřeby

Jak zapojit veřejnost a koho oslovit

Vytipujte cílové skupiny, které budou projektem ovlivněny. Oslovte například:

- školy,
- neziskové organizace,
- pamětníky,
- podnikatele,
- obyvatele z okolí parku, apod.

Společně zformulujte např. otázky pro dotazníkové šetření či problematická témata k dalšímu projednání s veřejností. Zmapujte historii místa, zapojte při tom školy i pamětníky.

- Inspirujte se zapojením litomyšlských občanů. Na našem webu najdete projekt [Nábřeží řeky Loučné v Litomyšli](#).

Jak sestavit projektový tým

Ve vašem týmu by měli být lidé, kteří dobře znají zájmové území a místní podmínky. Pro projekt je přínosné, pokud ho iniciují sami občané. Jejich zástupce do týmu určitě zapojte. Určete také osoby, které budou zodpovídat za informovanost a komunikaci v rámci týmu i směrem k veřejnosti. Kromě zástupců jednotlivých dotčených orgánů státní správy budete při přípravě i během projektu potřebovat záměr konzultovat s dalšími odborníky. Přehled profesních organizací s užitečnými kontakty najdete na www.promenypromesta.cz.

Měnit s rozmyslem

Pro úspěšnou proměnu je důležité předem pečlivě rozmyslet, čeho chcete projektem dosáhnout. Zásadní je shoda v co nejširším okruhu účastníků, do přípravy proto zapojte místní veřejnost a snažte se získat podporu vedení města. Zapojení obyvatel může mít různé úrovně: od základní informovanosti, přes projednávání či konzultace, až po participativní plánování a ovlivňování finálního řešení.

Důkladná úvodní analýza a zasazení záměru do širších souvislostí vytvoří projektu pevné základy. Jeho přípravě je tedy dobré věnovat dostatek času. Zájmové území podrobně zmapujte a poznejte jeho uživatele. Hledejte odpovědi na tyto otázky: Jak a kým je místo v současnosti nejvíce využíváno? Co si uživatelé vzhledem k místu přejí a co potřebují? Jaké jsou vazby místa na jeho nejbližší okolí? V čem spočívají jeho silné stránky? S jakými problémy se zde potýkáte? Podle celkového rozsahu záměru si stanovte priority a zamyslete se, jak projekt rozdělit do etap. Na projektový záměr navazuje příprava architektonické soutěže. Začněte včas dávat dohromady soutěžní podmínky, zadání a nezbytné podklady: mapy a obrazové materiály, výsledky místního šetření, historické studie, vyjádření dotčených orgánů státní správy apod.

„Míra zapojení ovlivňuje zájem veřejnosti o projekt, jeho úspěšnost i ochotu obyvatel podílet se na dalším veřejném dění.“

Jolana Říhová, Nadace Proměny

Nezapomněli jste?

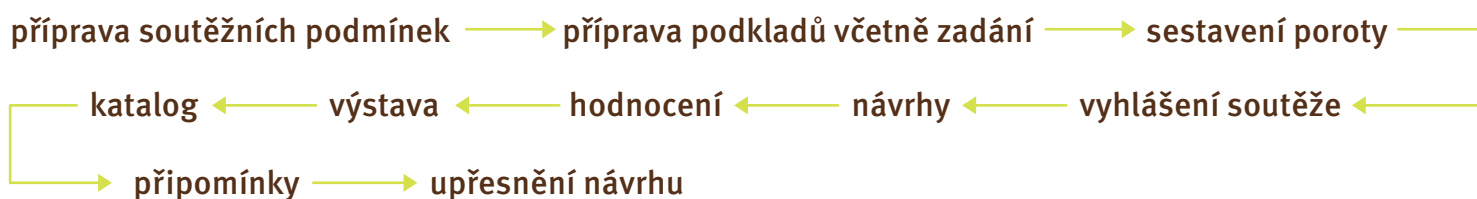
- Dali jste přípravě projektu dost času?
- Oslovili jste všechny cílové skupiny a představili jim projektový záměr?
- Myslíte předem na udržitelnost a financování údržby? (S náročností rekonstrukce narůstají náklady na péči.)
- Zjistili jste potřeby a přání uživatelů místa a seznámili veřejnost s výsledky šetření?
- Vědí lidé, jak se jejich podněty promítly do zadání pro architekty?
- Máte připravené všechny podklady pro architektonickou soutěž?

2

architektonická soutěž

Chcete mít na výběr různá řešení a vítězný návrh zvolit transparentně? Uspořádejte soutěž. Kvalitu zaručí pečlivá příprava a vyvážená porota.

Vyplatí se dát prostor odborníkům

Uspořádat kvalitní architektonickou soutěž je organizačně náročné. Nejvíce času vyžaduje shromáždění podkladů, které vytvoří vhodné podmínky pro práci architektů na zadání i pro zhodnocení jejich návrhů. Dostatek pozornosti věnujte i sestavení poroty.

4-6

měsíců, podle potřeby

S respektem k místu i lidem

Soutěž přináší transparentní způsob nakládání s veřejnými prostředky a spravedlivý způsob výběru. Nabízí možnost srovnání různých pohledů na zadání, odborné posouzení, zajímavou konkurenci, neotřelé nápady a šanci mladým autorům (vedle zavedených ateliérů se často zúčastní i začínající tvůrci). Podmínkou úspěchu je však smysluplné zadání, kvalitní soutěžní podmínky a respektovaná porota. S organizací vám může pomoci Česká komora architektů.

Soutěžní podmínky a podklady

Při přípravě materiálů nezapomeňte na soutěžní podmínky, zadání, strukturovaný odhad nákladů, výstupy z místního šetření, mapy a obrazové podklady, historickou studii, vyjádření dotčených orgánů státní správy (DOSS) apod.

Porota a hodnocení

Porota má vždy lichý počet členů a tvoří ji nezávislí členové (odborníci) a závislí členové (zástupci vyhlášovatele). K vítězi by porota měla dospět diskusí. Návrh vybraný pouze nezávislou částí poroty pravděpodobně neuspěje, protože bez podpory vyhlášovatele nebude obhájěn před vedením města, DOSS ani veřejností. Po skončení soutěže představte všechny návrhy na výstavě.

„Architektonické soutěže považuji za nejdůležitější postup při správě věcí veřejných, které se týkají investiční výstavby.“

Antonín Novák, architekt

Jak vybrat správný termín

Průběh a výsledek vaší soutěže do značné míry závisí i na jejím načasování. Nevhodný termín může výrazně ovlivnit účast. Dobře se proto nad kalendářem zamyslete, kdy bude soutěž atraktivní pro co nejvíce soutěžících. Termín přizpůsobte harmonogramu projektu a plánované realizaci. Pokud možno se vyhněte termínům během vánočních svátků nebo letních prázdnin. Ověřte také, zda ve stejné době nejsou vypsaný další soutěže, zejména podobného charakteru. Aktuální přehled najdete na stránkách České komory architektů.

Nezapomněli jste?

- Zpracovali jste podněty veřejnosti a výsledky místního šetření do zadání?
- Připojili jste výstupy z místního šetření k podkladům soutěže?
- Bere zadání v potaz udržitelnost (možnosti města na realizaci i údržbu)?
- Odráží složení poroty charakter zadání?
- Zvolili jste vhodný termín?
- Je vítězný návrh vybrán skrze diskusi závislé a nezávislé poroty?
- Uspořádali jste veřejnou výstavu návrhů a seznámili obyvatele s výsledky soutěže a vybraným návrhem?

Jak propojit architekty s veřejností

Při přípravě i během soutěže zorganizujte aktivity pro veřejnost, například:

- školní soutěž (představy dětí o hřišti mohou být inspirací pro architekta),
- zapojení studentů místních odborných škol,
- veřejná výstava všech návrhů.

V rámci samostatné akce spolu s jeho autory podrobně vysvětlíte ideu vybraného návrhu i to, jak v něm budou zohledněny požadavky veřejnosti.

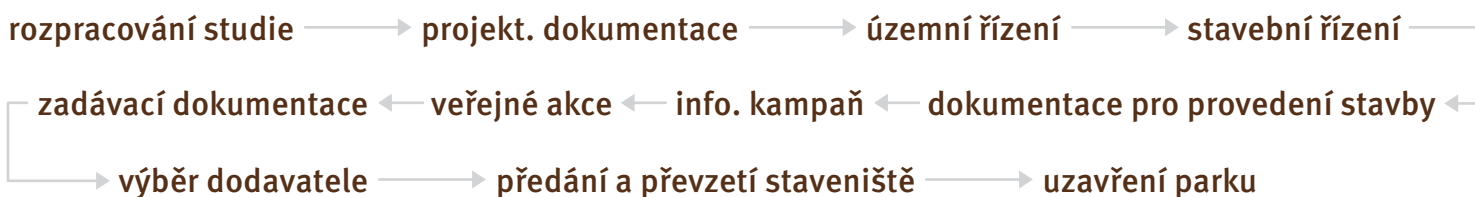
- Ukázkově proběhla např. soutěž v Litomyšli. Podívejte se na náš web na stránku [Cena Nadace Proměny 2013](#).

3

projektová dokumentace

Kdy se park viditelně promění? Teprve po rozpracování návrhu, jeho připomínkování zástupci města i veřejnosti a zákonem stanovených řízeních.

Udržujte povědomí obyvatel o dění

Z pohledu veřejnosti se zdánlivě nic neděje, protože se pracuje spíše na papíře než v parku samotném. Čas, kdy probíhají úpravy návrhu, schvalovací proces a zákonem stanovená řízení, využijte např. k informační kampani, která občany připraví na samotnou stavbu.

±16

měsíců, podle potřeby

Mezi návrhem a realizací

Tato fáze je náročná zejména po odborné a administrativní stránce, a proto vyžaduje úzkou spolupráci v projektovém týmu a dobrou organizaci. Obvykle trvá skoro rok a půl. Během této doby vybraný architekt dopracovává svůj návrh podle skutečných možností místa a zohledňuje připomínky ze strany města, dotčených orgánů státní správy a obyvatel. Důležitým úkolem je následně veřejnosti představit výslednou architektonickou studii a zdůvodnit, proč do ní případně některé její požadavky nemohly být zapracovány. Pokud to váš projekt umožňuje (zejména velikostí zájmového území a náročností úprav), je dobré finální podobu návrhu lidem představit přímo v terénu – na místě, kterého se plánovaná proměna týká. Při komentované procházce parkem může architekt vše lépe vysvětlit na konkrétních příkladech.

„Lidé se často v architektonických plánech těžko orientují, přímo na místě záměr autora pochopí snáze. Někdy poslouží i trojrozměrný model.“

Karla Kupilířová, Nadace Proměny

Návrh nyní musí také projít procesem úředního schvalování. Kromě všech stupňů řízení je zapotřebí vyjádření dotčených orgánů státní správy. Následuje veřejná zakázka na výběr vhodného dodavatele stavby. Nezapomínejte stále informovat obyvatele. Doporučujeme tuto fázi zakončit veřejným setkáním v místě, které čeká proměna.

Jak podpořit aktivitu obyvatel

Ve spolupráci s architektem zkuste vytýpat místo (část projektu), o němž může veřejnost aktivně spolurozhodovat (např. hlasováním vybrat jednu z možností). Pokud bude potřeba provést rozsáhlejší zásah do zeleně, vysvětlíte včas jeho nutnost a důvody, nejlépe přímo na místě za účasti architekta a dendrologa. Lidé se také rádi zapojují do dokumentace parku. Uspořádejte například fotografickou nebo výtvarnou soutěž a zakončete ji výstavou pro veřejnost. Nezapomeňte připomenout finální návrh proměny, aby lidé věděli, na co se mohou těšit.

→ Do proměny svého parku se významně zapojila třeba broumovská veřejnost. Více najdete na našem webu u projektu **Park Alejka v Broumově**.

Jak zajistit plynulost projektu

Zbytečným komplikacím se dá předejít:

- Projednejte se všemi dotčenými orgány státní správy již projektový záměr a architektonický návrh.
- Od autora projektové dokumentace si nechte zpracovat i odborný plán péče o park.
- Při veřejné zakázce na výběr dodavatele stavby zároveň soutěžte i následnou údržbu. Vyhněte se tak případnému konfliktu dvou firem, kdy si správce stěžuje na chyby dodavatele a naopak dodavatel reklamuje způsob údržby.

Nezapomněli jste?

- Představili jste architektonický návrh veřejnosti a sesbírali připomínky pro další rozpracování studie?
- Máte zpracovaný odborný plán péče?
- Seznámili jste veřejnost s omezeními, která budou spojena se stavbou?
- Máte dostatečně zdokumentovanou podobu parku před proměnou?
- Ošetřili jste smluvně odpovědnost za vady díla, pozastávky a autorská práva?
- Rozloučili se místní se starým parkem a seznámili se s plánovanými změnami?

4

stavba

Samotná realizace je dlouho očekávaným momentem. Pokud možno věnujte prostor veřejnosti i při terénních a stavebních úpravách.

Po více než dvou letech příprav začíná proměna v terénu

Ve srovnání s předchozími, časově náročnými etapami může fyzická proměna parku proběhnout relativně rychle. Po dohodě s dodavatelem se snažte načasovat stavbu tak, aby lidem co nejméně omezila možnost park navštívit.

±10

měsíců, podle potřeby

Park roste před očima

Stavebním úpravám často předchází probírka stávajících dřevin v parku. Je dobré navázat na informační kampaň z předchozí fáze a znovu veřejnosti vysvětlit, proč je nutné některé stromy pokácet.

Naopak výsadba nové zeleně je proces, na který lidé už dlouho čekají a rádi se do něj zapojují. Osvědčila se také spolupráce s místními školami – žáci a studenti mohou vést deník, v němž zaznamenávají postupné změny v parku (textem, obrázky, na fotkách nebo videu). Během stavby je zásadní dbát na úzkou spolupráci v projektovém týmu. Vždy nastanou nečekané situace, které musíte operativně vyřešit, aby se stavba nezastavila. Pravidelně by měla probíhat kontrola prováděného díla ve vztahu k projektové dokumentaci.

Zkuste park pravidelně fotit či filmovat z několika stálých stanovišť, odkud byl zachycen i v původní podobě. Zajímavý materiál pro pozdější srovnání toho, jak se místo proměnilo, opět mohou tvořit místní nadšenci, třeba členové fotografického kroužku.

Ještě během stavby začněte plánovat veřejnou akci k otevření nového parku, která lidem umožní vyzkoušet si nové způsoby jeho využití.

„Při realizaci musí vzniknout atmosféra důvěry mezi ateliérem, městem jako investorem a realizační firmou. Musí táhnout za jeden provaz a směřovat ke společnému cíli.“

Pavel Šimek, krajinářský architekt

Jak udržet projektový tým v souladu

Na úspěšném průběhu stavby se podílí celá řada aktérů – architekt, zástupci města, technický dozor investora, dodavatel stavby, subdodavatelé... Snažte se udržet celý tým v souladu a pravidelně informovat o průběhu projektu a závěrech kontrolních dnů. Důležitý je také autorský dozor na stavbě. Některé prvky nelze detailně naprojektovat předem a autor návrhu je musí upřesnit přímo v terénu. Změny také často navrhuje dodavatel. Ty ale musí autor návrhu schválit a všechny musí být zaneseny do stavebního deníku, aby bylo jasné, kdo nese odpovědnost za případné vady díla.

Nezapomněli jste?

- Informovali jste včas o uzavření parku z důvodu bezpečnosti?
- Pokud je to možné a dodavatel souhlasí, zapojili jste veřejnost do výsadby zeleně?
- Zajistili jste autorský a technický dozor stavby?
- Schválil autor návrhu všechny změny navržené dodavatelem? Je to zaznamenané ve stavebním deníku?
- Naplánovali jste slavnostní otevření parku?

Jak informovat o dění na stavbě

I po uzavření parku je důležité veřejnost informovat, co se v něm děje. Například:

- Články v místních médiích (rozhovor se stavbyvedoucím, koordinátorem projektu, architektem apod.),
- školním „deníkem proměny“,
- při procházce stavbou.

Přímo na místě může architekt nebo stavbyvedoucí lidem názorně vysvětlit náklady na materiály a konstrukce, které po otevření parku už nejsou vidět, např. rozvody vody nebo vrstvy pod cestami.

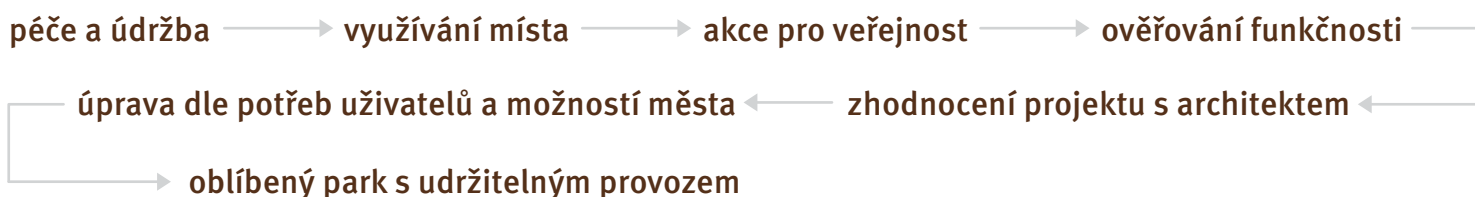
→ Dobře informovaní během stavby byli Broumovští a Litoměřičtí. Podívejte se na náš web na [Park Alejka v Broumově](#) a [Jiráskovy sady v Litoměřicích](#).

5

údržba
a rozvoj

Převzetím díla obnova parku nekončí, jeho rozvoj by měl systematicky pokračovat. Aby park opravdu ožil, potřebuje péči i motivaci veřejnosti.

Nepřestávejte myslet na lidi

Tak jako plánujete odbornou péči o park a hledáte spolehlivé dodavatele, myslíte i na společenskou stránku prostoru. Zlepšila se jeho využitelnost? Ožívají dříve prázdná místa? Inspirujte veřejnost k vlastnímu programu.

trvale

Soustavný rozvoj

Město i veřejnost se učí místo využívat v rámci běžného provozu a pro pořádání různých akcí. Pravidelné události a každodenní život v parku nejlépe prověří, zda může fungovat tak, jak byl navržen. Jeho funkčnost a využití průběžně přezkoumávejte. Zůstaňte v kontaktu s autorem projektu, společně vyhodnocujte skutečnost. Některé potřeby a možnosti se mohou ukázat až za delší čas. S odstupem několika let proto projekt s autorem návrhu zhodnoťte a případně se domluvíte na změnách a dalším rozvoji.

„Díky tomu, že jsme nezanedbali zapojení a informování veřejnosti, nemusíme nyní řešit žádné zásadní poškození zeleně.“

Libuše Růčková, Město Broumov

Neměň se jen místo

Projekt má velký přínos nejen pro městský prostor, ale i pro všechny zúčastněné – tím větší, čím otevřeněji k němu přistupují. Několik let společné práce zastupitelů, obyvatel (dospělých i dětí), úředníků, architektů a dalších odborníků je velkou zkouškou mezilidských vztahů a schopnosti spolupracovat. Debata nad konkrétními otázkami, jako jsou nutné zásahy do zeleně nebo umístění hřiště, může zlepšit komunikaci mezi radnicí a veřejností. Pátráním po historii místa, vyjádřením názoru na jeho novou podobu a třeba i vlastnoručním zasazením stromu si lidé tvoří osobní vztah k veřejnému prostoru a učí se ho sdílet s ostatními.

Jak zajistit péči o park

Minimálně na tři roky po proměně zajistíte odbornou údržbu parku dle plánu zpracovaného autorem projektu a hlídejte kvalitu provedení. Pomáhá určit správce, který pravidelně monitoruje stav parku i jeho využívání a může být spojkou mezi jeho návštěvníky a městem. Přispěje to i ke snížení rizika vandalizmu. Správce navíc může zajišťovat opravu drobných závad mobiliáře, kontrolu hřišť či sběr odpadků.

Jak rozvíjet život v parku

Podporujte a organizujte rozmanité aktivity:

- spolupracujte na programu s místními školami a neziskovkami,
- motivujte veřejnost k rozličnému využití parku (piknik, sousedská setkání, hodiny jógy apod.),
- obnovte zapomenuté tradice nebo vytvořte nové,
- využijte nové vybavení pro pořádání kulturních akcí,
- pro neoborné práce využijte pomoc místních firem a dobrovolníků.

Iniciujte příležitosti k návštěvě a pobytu v parku pro různé skupiny lidí.

- **Ostrov Santos v Sušici žije akcemi pro lidi všeho věku i zájmů. Náměty na akce získáte na našem webu.**

Nezapomněli jste?

- Oslavili jste otevření parku akcí, která návštěvníky inspiruje k jeho běžnému užívání?
- Sledujete, jak lidé park využívají a jestli naplňuje jejich potřeby?
- Motivujete veřejnost k využití parku pořádáním vlastních akcí?
- Vyhodnocujete projekt v průběhu času s jeho autorem?
- Naplánovali jste s autorem projektu úpravy dle potřeb, které se projeví až během provozu?
- Inspirujete se příklady doprovodných akcí s veřejností na stránkách www.nadace-promeny.cz a www.promenypropromesta.cz?

Nadace Proměny
Vinohradská 1511/230, 100 00 Praha 10
+420 277 006 277
info@nadace-promeny.cz

www.nadace-promeny.cz
www.facebook.com/NadacePromeny
www.youtube.com/NadacePromeny

Nadací dlouhodobě podporují Karel Komárek a investiční skupina KKCG. Hlavním dárce programu Parky je MND, a. s.

Leták stručně popisuje jednotlivé etapy proměny veřejného prostoru ve spolupráci s odborníky a veřejností. Další podrobnosti a příklady z praxe najdete na:

www.promenypromesta.cz

Projekty realizované s finanční a odbornou podporou Nadace Proměny si můžete prohlédnout na webových stránkách nadace. Najdete tam rovněž principy programu Parky a informace ke grantům.

Kolik času je zapotřebí?

Uvádíme obvyklou dobu trvání jednotlivých etap. Každý projekt je však specifický, berte údaj jen orientačně.

Jak na hladký průběh projektu

Ke všem etapám uvádíme osvědčené postupy z praxe. Zohledněte je dle vašich konkrétních možností.

Jak zapojit veřejnost

Spolupráce s uživateli místa, kterého se proměna týká, je zásadní pro úspěch projektu. Nabízíme proto několik tipů na zapojení veřejnosti a příklady z měst, kde se to podařilo (detaily najdete na našem webu a portálu pro města).

Nezapomněli jste?

Můžete si odškrtnout důležité kroky dané etapy jako splněné? Pak bez obav pokračujte dál.